

СОЦИОЕКОНОМСКИ АСПЕКТ МАЛОЛЕТНИЧКЕ ДЕЛИНКВЕНЦИЈЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Прегледни научни рад

DOI: 10.5937/zurbezkrim2201055B	УДК 343.915(497.11):343.91-053.6
---------------------------------	----------------------------------

Бошковић Милица

Факултет за дипломатију и безбедност, Београд¹

Апстракт: Малолетничка делинквенција је распрострањена социопатолошка и безбедносна појава која, услед све озбиљнијих појавних облика и последица, заслужује већу пажњу научне и стручне, односно, шире јавности. Последице појединих насилних аката малолетника толико су озбиљне и носе са собом жртве, да овај феномен захтева обухватно разумевање, а затим и решавање узрока. У овом раду фокусираћемо се на социолошке теорије и такав аспект приступа узроцима малолетничке делинквенције. Тенденције малолетничког криминала посматраћемо са аспекта социоекономског стања у друштву и положају и функционалности породица, а пре свега кроз призму података центара за социјални рад и евиденције Министарства унутрашњих послова Републике Србије. Настојали смо да представимо тренд социоекономске угрожености породица, интервенције центара за социјални рад у породицама са насиљем и број малолетних лица којима је била потребна нека услуга центра за социјални рад, како би показали да ли вредности ових фактора прате једни друге и какве трендове можемо очекивати. Подаци које из свих центара за социјални рад генерише Републички завод за социјални рад, односиће се на период од 2015. до 2019. године. Година 2020. и 2021. специфичне су за истраживање и свакако захтевају ширу анализу, с обзиром на појаву пандемије Covid-19, увођења ванредног стања, полицијског часа и бројних других регулаторних мера, у циљу спречавања ширења заразе, а што је, верујемо, имало утицаја и на кретање стопе криминала уопште, па и малолетничког.

Кључне речи: малолетници, делинквенција, криминал, породица, статус

УВОД

Поремећаји у понашању младих, постали су све видљивији, али и све озбиљнији и насилнији. Са становишта фактора социјалних девијација, недолично понашање огледа се у све ранијем почетку конзумирања алкохола и наркотика, агресији, избегавању обавеза и непоштовању правила и

¹ Аутор за кореспонденцију: проф. др Милица Бошковић, Факултет за дипломатију и безбедност, Универзитет Унион Никола Тесла, имејл: boskovicmil@gmail.com

ауторитета. Тежи облик социјално неприхватљивог понашања, нажалост залази и у правно санкционисано подручје – у преступништво и вршење кривичних дела. Малолетничка делинквенција је и безбедносно и социолошки озбиљна и распрострањена појава и чини се да у јавности, али и у заједници све мање престаје да буде табу тема. Последице појединих насилних аката малолетника толико су озбиљне и носе собом жртве, да овај феномен захтева обухватно разумевање, а затим и решавање узрока.

Како Међедовић (2021) истиче, у криминолошкој теорији постоји неконзистентан приступ дефинисању „малолетничке делинквенције”, где се може разликовати шири приступ, који поред противзаконитог, укључује и понашање супротно друштвеном моралу и (не)писаним нормама. Насупрот томе, део стручне јавности под поменутиим термином сматра искључиво понашање које је, пре свега, противно праву, односно оно које је предвиђено као прекршај или као кривично дело, и овакав, ужи приступ, назива се формалноправни (Међедовић, 2021: 154). Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица дефинише неколико категорија особа испод 18 година, и то: 1) Малолетник је лице које је у време извршења кривичног дела навршило четрнаест, а није навршило осамнаест година ; 2) Млађе малолетно лице које је у тренутку извршења дела имало више од 14, али ненавршених 16 година; 3) Старије малолетно лице које је у том тренутку имало између 16 и ненавршених 18 година и 4) Млађе пунолетно лице, које је у тренутку вршења кривичног дела напунило 18 година, али у време суђења није навршило 21 годину.²

Иако је формално-правно дефинисање узраста важно са становишта даљег правног и третмана у оквиру система социјалне заштите, подаци из различитих истраживања показују да делинквентна понашања и прекршаје, па и кривична дела врше малолетници готово свих узрасних доби и да је то појава која не јењава, већ само добија нове појавне облике и интензитет.

МЕТОДОЛОГИЈА И ЦИЉ РАДА

У раду смо настојали приказати тренд социоекономске угрожености породица, интервенције центара за социјални рад у породицама са насиљем и број малолетних лица којима је била потребна нека услуга центра за социјални рад, како бисмо утврдили постоји ли повезаност ових фактора и какве трендове можемо очекивати. Подаци које из свих центара за социјални рад генерише Републички завод за социјални рад, односиће се на период од 2015. до 2019. године. Година 2020. и 2021. специфичне су за истраживање и свакако захтевају ширу анализу, с обзиром на појаве пандемије Covid-19, увођења ванредног стања, полицијског часа и бројних других регулаторних мера, у циљу спречавања ширења заразе, а што је, верујемо, имало утицаја

² Закон о малолетним лицима учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, Члан 3, Службени гласник Републике Србије, бр. 85/2005.

и на кретање стопе криминала уопште, па и малолетничког. Циљ анализа јесте да уочимо тренд социоекономских кретања у друштву и породицама, са детектованим делима малолетничке делинквенције. Поред података из извештаја Републичког завода за социјалну заштиту, обрађени су и приказани подаци из евиденције Министарства унутрашњих послова Републике Србије, а који се односе на поднете различите пријаве против малолетних лица, такође за период 2015–2019. година.

На овај аспект сагледавања параметара и трендова одлучили смо се пратећи поједине социолошке теорије о малолетничкој делинквенцији па ће, пре свега, овај приступ и претходна истраживања бити наведени и објашњени.

ТЕОРИЈСКИ ПРИСТУПИ – СОЦИОЛОШКЕ ТЕОРИЈЕ

Криминално понашање, генерално, објашњава се различитим теоријама. Психолошке и биолошке теорије заступају становиште о урођеним криминалцима, о конституцији која је предиспозиција за препознавање будућих насилника, о деловању хормона и рада унутрашњих органа. У овом раду фокусирали смо се на социолошке теорије и тај аспект приступа узроцима малолетне делинквенције. Тенденције малолетничког криминала посматрали смо паралелно са аспектом социоекономског стања у друштву и положају и функционалности породица, а, пре свега, кроз призму података центара за социјални рад. Значајан број аутора (Kroher & Wolbring, 2015; Liu & Miller, 2020) сматра да млади који имају чврсту повезаност са родитељима и висок степен поштовања обавеза у школи, имају мању шансу да почине неко делинквентно понашање. Пре свих, Hirschi (1969), Cohen и Felson (1979) и Felson (2014), истичу да су две кључне теорије за разумевање и превенцију делинквенције – теорија социјалне контроле и теорија рутинских активности. Ова два правца, надаље су разрађивали бројни аутори (Hart & Mueller, 2013; Nay, 2001; Onder & Yilmaz, 2012). Теорија социјалне контроле истиче да млади који су чврсто емоционално повезани са родитељима и испољавају жељу за усавршавањем и каријерним остварењем, неће испољити девијантно понашање. Корене ове теорије поставио је Hirschi 1969. године, истичући да је мало вероватно да ће малолетник кренути путем делинквенције уколико је исправно социјализован кроз процесе васпитања и образовања и поседује чврсте везе са заједницом, поштујући конвенционалне норме и вредности. Теорија рутинских активности, која се много користи у сфери криминологије и виктимологије, истиче да, како то Trinidad и сарадници (2019) указују, свакодневне активности играју значајну улогу у формирању понашања. Према Cohen и Felson (1979) и Felson (2014), теорија рутинских активности издваја три неопходна елемента да би се кривично дело десило: починиоца, мету и заштиту. Када је мета без или са мало заштите а околности су такве да починилац може неометано или без страха да ће

бити ухваћен, починити кривично дело – он ће то и учинити. Поред психо-социјалних околности, ова теорија уводи и просторно-временски елемент. Brantingham и сарадници (1993) истичу да, нарочито у случају малолетних преступника, „повољни“ фактори окружења утичу на одлуку да почине неко дело. Johnson & Summers (2015) подвлаче да малолетници чине преступе на местима где млади и проводе највише времена, попут школа, краја у ком живе или проводе неки део слободног времена. Свакако да познавање, али и карактеристике окружења утичу на одлуку лица да почини или не почини неки акт делинквенције. Висок ниво колективне ефикасности у животном окружењу чини да стопа малолетничке делинквенције буде нижа (Maimon & Browning, 2012: 809). Wong (2017) у свом истраживању показује да се у подручјима где деца живе само са једном родитељем, врши више дела малолетничке делинквенције. Закључци које наведени аутори из социолошких области изводе јесу да неадекватан процес социјализације личности, слабо развијене породичне и ауторитативне везе, чине да малолетник, нарочито у периоду пубертета (који ни са психолошког и биолошког становишта не смемо занемарити), буде склонији делинквентном понашању, као и да ће кривично дело пре починити у крају који познаје и у којем проводи највише времена. Поред свих наведених фактора, на појаву делинквенције може значајно утицати и социоекономски статус и слаба контрола поштовања закона (Margaret, 1970).

Чак и у кохезији различитих дисциплина (психологија, социологија, криминологија), као кључни, истичу се фактори личних карактеристика и предиспозиција, социјални фактори улоге породице и школе и фактори средине. Са наше тачке гледишта, мислимо да је, нарочито у данашње време, које поново обилује економским кризама, ратовима и миграцијама, нужно сагледати и утицај економско-социјалног фактора на форме понашања и одлуке о чињењу неког прекршаја или кривичног дела. Лош социоекономски статус породице не мора да указује на слабе породичне везе и социјалну контролу, али уз поремећај вредности пласиран кроз мас-медије, у ери разних и неконтролисаних информација, оштра раслојавања која карактеришу заједнице могу бити један од пресудних фактора за одлуку малолетника на делинквентно понашање. Тако Burgess (1952) истиче да је малолетнички криминал у високој корелацији са сиромаштвом и ниским приходима у породици, као и да ови чиниоци јесу једни од најчешћих узрока делинквенције. Kvaraceus (1944), такође наводи да се пратећи шаблоне позиција високе, средње и ниске класе у заједници, могу уочити узроци делинквенције код младих и да су то неке од најјачих, али не и једине детерминантне за овакво понашање.

Епидемиологија различитих облика делинквентног понашања

Међедовић (2021) у свом раду наводи резултате истраживања која су у Србији спроводили Игњатовић (2014) и Николић Ристановић и Костан-

тиновић Вилић (2016), а која показују да се данас удео малолетних починилаца кривичних дела креће око 5% и да је тај број већи него протеклих деценија, као и да доминирају дела имовинског криминала (стр. 155). Шобот и сарадници (2010) наводе да је према подацима Републичког завода за статистику Србије (РЗСС, 2008 година) изречено 4085 кривичних пријава за малолетна лица, док је број осуђених малолетних лица износио 2229, да насилна кривична дела чине око 10% укупног криминалитета младих и да су адолесценти починиоци 8% свих убистава (Шобот et al, 2010). Истраживање које су спровели Ђурђевић, Бошковић и Сенић (2013), показало је да се у периоду 2006–2009 године проценат учешћа малолетника у укупном броју починилаца кривичних дела кретао између 9,87% и 9,14% и да су у највећем броју случајева у питању били имовински деликти, ремећење јавног реда и мира, али и наношење телесних повреда.

Резултати Међународне анкете самопријављивања делинквенције, које је приредила и објавила Николић Ристановић (2016), обухватили су и градове Београд и Нови Сад, у којима је анкетирано 1344 ученика седмог и осмог разреда, као и ученике средњих школа, током 2013. и 2014. године. Подаци су показали да је 63,7% малолетника испољило неки облик делинквентног понашања. Већина малолетних лица из узорка је конзумирала алкохол (79,5%), нешто више од половине је илегално преузимало садржаје са интернета (57,4%), док је једна четвртина малолетних лица некада у животу конзумирала дрогу (22,1%) (Николић Ристановић, 2016: 5).

Малолетнички криминал део је општег криминала у заједници, али својим карактеристикама, везаним и за саме починиоце, то је феномен који захтева усмерену безбедносну, социолошку, психолошку и педагошку пажњу и праћење (Bošković & Janković, 2014: 203).

Показатељи социоекономског стања, положаја деце и малолетничке делинквенције

Најчешћи проблеми, како се у дугогодишњој пракси већ показује, а којима се баве центри за социјални рад (ЦСР) јесу породични проблеми проблеми насиља у породици, развода, одлучивања о старатељству, усвајања, праћење стања у породицама и у складу са тим реаговања и алармирања других државних органа, пре свега полиције (Бошковић и Мишев, 2022). С обзиром на то да су ЦСР задужени за процену стања, потреба и ризика корисника и других значајних особа у њиховом окружењу, смештај у сродничку, хранитељску или другу породицу, домски смештај, смештај у прихватилиште, додељивање финансијске и материјалне помоћи, њихови подаци релативно верно приказују слику социоекономског стања у друштву. Подаци о потраживању материјалне помоћи и остварењу права на помоћ, креирани су у сарадњи са евиденцијама тадашњег Министарства за рад, борацка и социјална питања. У наредном делу рада приказани су подаци о броју породица корисника новчане помоћи, броју пријава насиља у породици, броју деце

измештених из породица, као и броју деце са проблемима у понашању и у сукобу са законом.

Табела 1. Укупан број породица корисника новчане помоћи на евиденцији центара за социјални рад у Србији

Година	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Број	101 303	102 392	104 876	98 754	92 673

Табела 2. Приказ удела највећег броја корисника на евиденцији ЦСР, у односу на старосну доб, на територији Србије

Година	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Удео у старосној структури, старосна доб 25–64 године (%)	47,7%	47,8%	47,8%	47,7%	47,4%

На основу података приказаних у табели 1, може се уочити да број породица корисника новчане помоћи варира у периоду наведених пет година, али се у 2018. и 2019. години бележи изванредан пад, а у прилог томе иду и званични подаци из статистике Завода да и број тражилаца новчане помоћи, током ових година благо опада – 2016. године помоћ је затражило 85 624 породице, а 2020. њих 73 919. Табела 2 приказује да највећи удео, по старосној доби, корисника на евиденцији ЦСР чине они старости од 26 до 64 године, може се рећи највише услуга користе они који се могу подвести по „радно способно” становништво. Тај број је и према процентуалном прегледу, готово константан током година.

У табели 3 приказан је број пријављених случајева породичног и партнерског насиља.

Табела 3. Број пријављених случајева породичног и партнерског насиља центрима за социјални рад, на територији Србије

Година	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Број	31 138	18 743	23 218	35 102	36 227

Нажалост, приказани подаци показују да број пријава константно расте. Ово се може посматрати на више начина – или да је ова појава постала шире распрострањена или да, без обзира да ли насиља има више или мање, жртве се више одлучују да насиље пријаве. Подаци у следећим табелама показују да број деце корисника на евиденцији ЦСР углавном расте, као и да расте и број деце жртава породичног насиља, односно да је њихов удео у укупном броју деце корисника неке од услуга центара за социјални рад све већи.

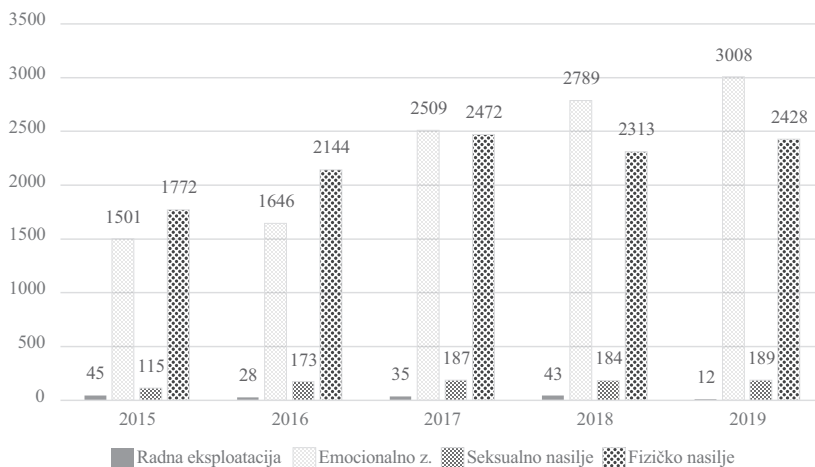
Табела 4. Укупан број деце на евиденцији ЦСР, на територији Србије

Година	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Број деце	197 879	202 940	201 097	205 129	197 713

Табела 5. Удео деце жртава насиља и занемаривања у укупном броју малолетних лица корисника услуга центара за социјални рад, на територији Србије

Година	2016.	2017.	2018.	2019.
Удео деце жртава у укупном броју	4,6%	5,5%	5,6%	6,2%

У графикаону 1 приказане су врсте насиља које се над децом спроводе. Подаци показују да је, у највећем броју случајева, у питању физичко и емоционално насиље, затим сексуално, али да постоји и принуда на рад.

Графикон 1. Преглед врсте насиља над децом, у евиденцији ЦСР, за период 2015–2019. године

У табели 6 приказан је укупан број деце на смештају у систему социјалне заштите и број деце на домском и породичном смештају. Деца могу бити измештена из примарних породица из различитих разлога, између осталог, због насиља и занемаривања, због лишења родитељског права, губитка родитеља или се ради о деци мигрантима без родитељске пратње, деци која живе на улици и друго.

Табела 6. Укупан број деце на смештају у систему социјалне заштите, у домском и породичном смештају.

Година	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Број	6052	6062	6145	6166	5997

У графикону 2 приказани су разлози измештања деце из примарних породица и то је, у највећем броју случајева, неадекватно родитељско старање (укључујући и насиље), након чега следе: одсуство родитељског старања, спреченост родитеља да врше родитељско право, проблеми у понашању детета и други.

Графикон 2. Разлози измештања деце из примарне породице

Извор. Извештај Завода за социјалну заштиту Републике Србије за 2019. годину

Сличан тренд кретања као у табели 6 уочава се и када је у питању број малолетних лица са проблемима у понашању или у сукобу са законом. Укупан број ове деце, за период од 2015. до 2019. године, приказан је у наредној табели.

Табела 7. Укупан број малолетних лица са проблемима у понашању или у сукобу са законом

Година	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Број	22 412	23 214	24 969	23 143	22 879

Табела 8 показује број деце млађе од 14 година која су у сукобу са законом. Као и претходни показатељи, и овде се бележе флукуације, уз изврстан пад тог броја у 2019. години.

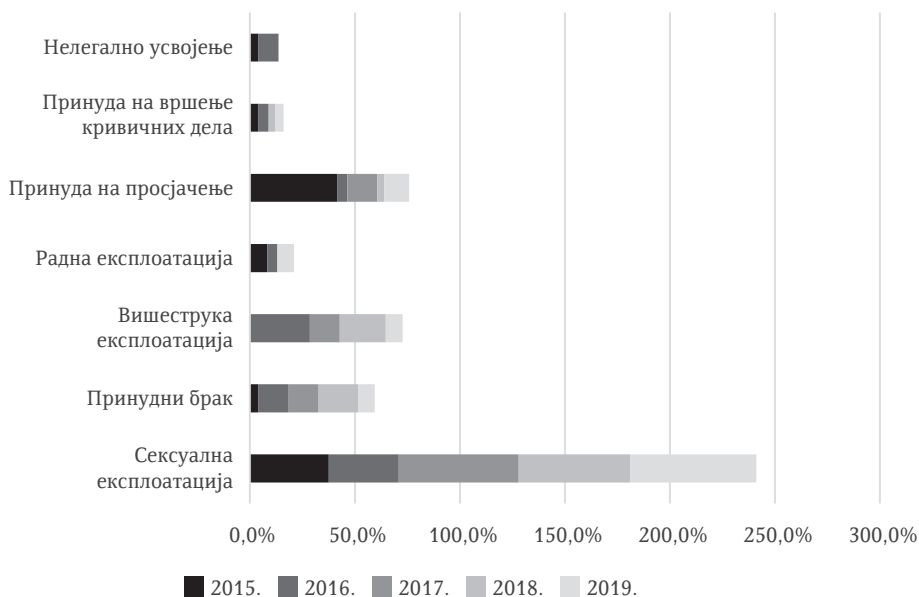
Табела 8. Број деце млађе од 14 година која су у сукобу са законом

Година	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Број	980	1195	1270	1019	893

Подаци евиденција ЦСР, нажалост, показују да расте број деце жртава трговине људима; број деце жртава приказан је у табели 9, а врста експлоатације и принуде, на графикону 3, чији је извор Извештај републичког завода за социјалну заштиту.

Табела 9. Број деце жртва трговине људима, евиденциран у ЦСР

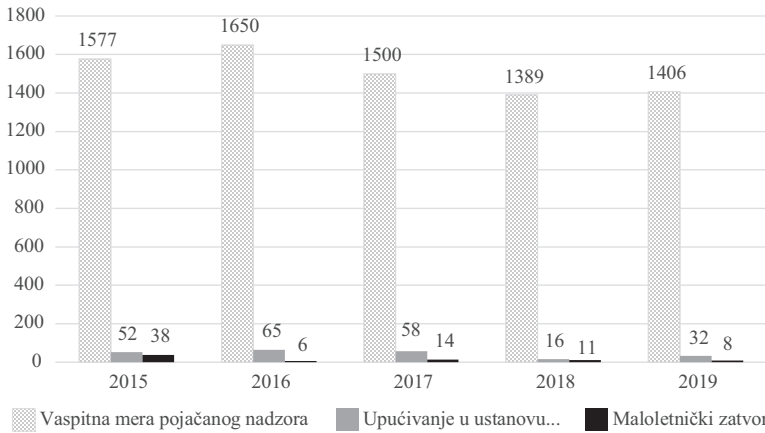
Година	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Број	67	109	68	132	146

Графикон 3. Врсте злостављања и принуде деце жртва трговине људима и бројчани приказ, за период 2015–2019. године

Извор: Извештај Републичког завода за социјалну заштиту за 2019. годину, а према подацима Извештаја Центра за заштитиу жртва трговине људима

У графикаону 4 приказано је кретање броја изречених мера ЦСР према малолетницима са проблемима у понашању или у сукобу са законом.

Графикон 4. Број изречених одређених мера према деци са проблемом у понашању или у сукобу са законом, за период 2015–2019. године

Подаци из графикаона 4 приказују да се најчешће изричу мере појачаног надзора, али, постоји, и последњих година је у опадању, број мера упућивања у установу за васпитање деце и омладине, као и мере упућивања у малолетнички затвор.

У табелама 10 и 11 приказани су подаци из евиденције Министарства унутрашњих послова, обрађени за потребе овог рада, а који показују број прекршајних мера и кривичних санкција према малолетним лицима, за период 2015–2019. година. У табелама су приказани, по нашем одабиру, најозбиљнији и најтежи облици делинквентног и криминалног понашања, нарочито имајући у виду да се ради о деци.

Табела 10. Број прекршајних пријава према малолетним лицима

Година/Врста прекршаја	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Физички напад на учеснике на спортској приредби, неовлашћени улазак на спортски терен, уношење или покушај уношења у спортске објекте алкохола, опојних средстава, пиротехнике и др.	20	21	20	14	31
Непристојно и дрско понашање, вређање другог лица, изазивање туче или учествовање у тучи	1534	1287	1316	1326	1244

Табела 11. Број поднетих кривичних пријава против малолетних лица

Година/Врста кривичног дела	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Ометање лица у вршењу службене дужности ³	46	21	22	14	33
Убиство ⁴	1	1	3	3	5
Убиство – дело у покушају ⁵	16	13	4	7	5
Тешке телесне повреде ⁶	155	122	116	116	111
Лаке телесне повреде ⁷	166	175	203	188	182
Злостављање и мучење ⁸	11	20	10	16	19
Насиље у породици ⁹	103	128	151	143	155
Крађа ¹⁰	1580	1498	1484	1447	1601
Тешка крађа ¹¹	2020	1697	1584	1491	1508

Преглед одабраних података указује да малолетна лица врше озбиљне насилне, девијантне и кривичне радње. Попут података из извештаја ЦСР и овде, према статистичким подацима, највећи број преступништава и кривичних дела је у 2015. и 2017. години, док након ње, углавном следи благи пад. Такав тренд показују и подаци о броју корисника новчане и социјалне помоћи за исти период. Оно што је посебно забрињавајуће јесте број поднетих кривичних пријава против малолетних лица, а за кривична дела из области насиља у породици, а који се из евиденција ЦСР уопште не виде. Узрок томе може бити да се жртве насиља не обраћају центрима за социјални рад да пријаве своју децу (или сроднике), већ да полиција по службеној дужности или по пријави других лица реагује. Свакако, ови подаци указују и на двосмерно нарушавање породичних и социјалних веза.

ЗАКЉУЧАК

Преглед одабраних података указује да малолетна лица врше озбиљне насилне, девијантне и кривичне радње. Попут података из извештаја ЦСР и овде статистика показује највећи број преступништава и кривичних дела у 2015. и 2017. години, док након ње, углавном следи благи пад. Такав тренд показују и подаци о броју корисника новчане и социјалне помоћи за исти

3 Члан 23 Закона о јавном реду и миру

4 Кривични законик чл. 113

5 Кривични законик чл. 113

6 Кривични законик чл. 121

7 Кривични законик чл. 122

8 Кривични законик чл. 137

9 Кривични законик чл. 194

10 Кривични законик чл. 203

11 Кривични законик чл. 204

период. Свакако, ови подаци указују и на двосмерно нарушавање породичних и социјалних веза. Подаци о кривичним делима које су починила малолетница лица, у периоду 2010–2012. године, а које су у свом раду приказале Бошковић и Јанковић (2014), показују да су ова лица, годишње у просеку починила 1487 дела крађа и разбојништва (укупно 4461) и у просеку 115 дела nanoшења тешких телесних повреда (укупно 346). Овакав тренд уочава се и у подацима приказаним у овом раду. Оно што је посебно забрињавајуће, јесте вишеструки пораст броја кривичних дела насиља у породици које су починила малолетна лица – према истом извору, за период 2010–2012. године, у просеку 20 дела годишње, док се сада тај број, за период 2015–2019. године креће од 103 до чак 155. Према извештајима Републичког завода за статистику, за период 2013–2014. године, извршено је 110, односно 89 дела nanoшења тешких телесних повреда, 50, односно 49 дела насиља у породици и 587, односно 586 дела крађа. Ови подаци показују да се још од 2013. године уочава тренд пораста броја кривичних дела почињених од стране малолетних лица, нарочито оних најтежих. Оно што је индикативно, јесте број поднетих кривичних пријава против малолетних лица, а за кривична дела из области насиља у породици, а који се из евиденција ЦСР уопште не виде. Узрок томе може бити да се жртве насиља не обраћају центрима за социјални рад да пријаве своју децу (или сроднике), већ да полиција по службеној дужности или по пријави других лица реагује. У том случају, ова разлика може указивати на извесну некоординисаност у раду ЦСР, полиције и тужилаштва. Имајући у виду да је насиље према старима једна од тамних бројки виктимитета, а такозвани еџизам, још један од стереотипа и предрасуда у нашем друштву, у будућности би требало да буде извршена детаљнија анализа узрока и облика насиља у породици које врше малолетници.

Највећи број деце на евиденцији ЦСР потиче из породица које су корисници новчано-социјалне помоћи, док далеко мањи број чине деца са сметњама у развоју, деца под старатељством и друго. Тренд који не бележи пад јесте пораст броја партнерског и насиља у породици и броја деце жртава насиља.

Сви наведени подаци указују на то да се у годинама када се бележи раст породица примаоца и тражиоца новчане помоћи, уочава и благи пораст деце са проблемима у понашању или у сукобу са законом. Узрок малолетничке делинквенције не мора нужно лежати у лошем материјалном статусу породице, са социопсихолошког аспекта узроци могу бити и дисфункционалне породице, лоши обрасци понашања укућана који се преузимају као модели понашања или недовољна посвећеност родитеља васпитању деце, нарочито у периоду адолесценције. Свакако стабилна социоекономска ситуација, која би пружала извесност егзистенцијалних питања и здраво функционисање породице, пружају много бољу основу социјализацији личности детета.

Ниједна теорија не може самостално објаснити узроке делинквенције и криминалног понашања, али узимајући у обзир изазове са којима се заједнице и породице суочавају, од социоекономских, до безбедносних, у

којима развој технологије погодује ширењу одређених патолошких појава (педофилија, секташење, трговина људима), свеукупна анализа стања једног друштва мора бити основа разматрању проблематике фреквенције и облика малолетничке делинквенције.

ЛИТЕРАТУРА

- Bosković, M., & Janković, B. (2014). Maloletnička delinkvencija u Republici Srbiji: trendovi i indikatori. *Srpska politička misao*, 46(4), 199–214.
- Бошковић, М., & Мишев, Г. (2022). Безбедносни ризици у пословима социјалних радника. *Међународна конференција АЛОС21*. Београд: Висока школа социјалног рада, у штампи.
- Brantingham, P. L., & Brantingham, P. J. (1993). Environment, routine and situation: Toward a pattern theory of crime. In R. Clarke & M. Felson (Eds.), *Routine activity and rational choice, advances in criminological theory* (pp. 259–294). USA: Routledge.
- Burgess, E.W. (1952). The Economic Factor in Juvenile Delinquency. *The Journal of Criminal Law, Criminology, and Police Science*, 43(1), 29–42.
- Cohen, L. E., & Felson, M. (1979). Social change and crime rate trends: A routine activity approach. *American sociological review*, 44, 588–608.
- Felson, M. (2014). Linking criminal choices, routine activities, informal control, and criminal outcomes. In D. B. Cornish & R. V. Clarke (eds.), *The reasoning criminal: Rational choice perspectives on offending* (pp. 119–128). USA: Routledge.
- Hart, C. O., & Mueller, C. E. (2013). School delinquency and social bond factors: Exploring gendered differences among a national sample of 10th graders. *Psychology in the Schools*, 50(2), 116–133.
- Hay, C. (2001). Parenting, self-control, and delinquency: A test of self-control theory. *Criminology*, 39(3), 707–736.
- Hirschi, T. (2004). Self-control and crime. In R. F. Baumeister & K. D. Vohs (Eds.), *Handbook of self-regulation: Research, theory, and applications* (pp. 537–552). USA, New York: The Guilford Press.
- Johnson, S. D., & Summers, L. (2015). Testing ecological theories of offender spatial decision making using a discrete choice model. *Crime & Delinquency*, 61(3), 454–480.
- Kroher, M., & Wolbring, T. (2015). Social control, social learning, and cheating: Evidence from lab and online experiments on dishonesty. *Social Science Research*, 53, 311–324.
- Kvaraceus, W. C. (1944). Juvenile delinquency and social class. *The Journal of Educational Sociology*, 18(1), 51–54.

- Liu, L., & Miller, S. L. (2020). Protective factors against juvenile delinquency: Exploring gender with a nationally representative sample of youth. *Social science research*, 86, 102376.
- Maimon, D., & Browning, C. R. (2012). Adolescents' violent victimization in the neighborhood: Situational and contextual determinants. *British journal of criminology*, 52(4), 808-833.
- Margaret, M. (1970). *Culture and Commitment: A Study of Generation Gap*. Garden City, NY: Natural History Press.
- Међедовић, С. (2021). Криминолошки аспекти малолетничке делинквенције. Публикација државног Универзитета у Новом Пазару, Серија Б: Друшћивене и хуманисћичке науке, 4(2), 154–169.
- Николић-Ристановић, В. (ур.) (2016). Делинквенција и викиимизација малолетних лица у Србији: Резултати Међународне анкете самопријављивањем делинквенције. Београд: Прометеј.
- Onder, F. C., & Yilmaz, Y. (2012). The Role of Life Satisfaction and Parenting Styles in Predicting Delinquent Behaviors among High School Students. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 12(3), 1744–1748.
- Републички завод за статистику. Извешћаји о малолетним учиниоцима кривичних дела за 2013 и 2014. годину. Београд.
- Trinidad, A., Vozmediano, L., & San-Juan, C. (2019). Jumping at the opportunity: The role of situational and opportunity factors in juvenile delinquency in Southern Europe. *International journal of law, crime and justice*, 59, 100347.
- Wong, S. K. (2017). The effects of single-mother and single-father families on youth crime: Examining five gender-related hypotheses. *International journal of law, crime and justice*, 50, 46-60.
- Завод за социјалну заштиту Републике Србије. Извешћаји за 2015, 2016, 2017, 2018 и 2019 годину, Београд.
- Ђурђевић, З., Бошковић, Г., & Сенић, Д. (2013). Карактеристике кривичних дела са елементима насиља извршених од стране деце и малолетника у Републици Србији. У Зборнику радова Вршњачко насиље (етиологија, феноменологија, начини превазилажења и компаративна искуства) са научног скупа Лакташи, 27.–29. март 2013. године (55–68). Бања Лука: Висока школа унутрашњих послова.
- Закон о малолетним лицима учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, Члан 3. Службени гласник Републике Србије, бр. 85/2005.